

Het Sumerisch

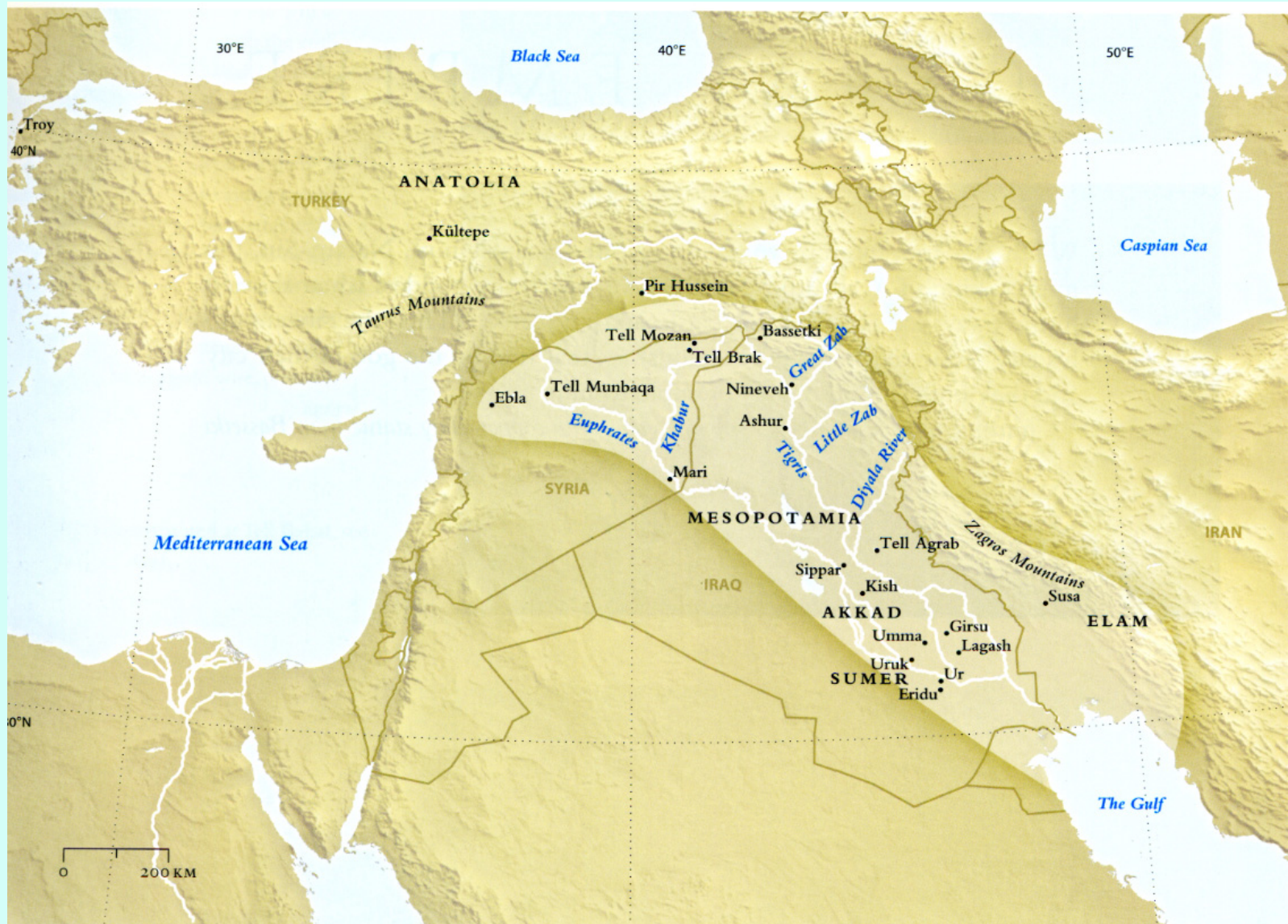
de oudste taal van Mesopotamië.

Theo J.H. Krispijn
(gep.) docent Sumerisch
ONOS/LIAS/Univerteit Leiden

Gudea stadvorst van Lagaš die ons het grootste Sumerische gedicht over de bouw van een tempel heeft nagelaten

Kaart van het oude Nabije Oosten

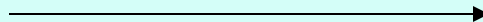
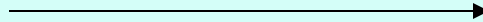
Onderwerpen die ik zal behandelen:

1. Het ontstaan en ontwikkeling van het Mesopotamische schrift.
2. Ontcijfering van het spijkerschrift.
3. De Sumerische school van ca. 1800 v. Chr.
4. De Sumerische taal.
5. Sumerische literatuur.

Het ontstaan en ontwikkeling van het Mesopotamische schrift

Vastleggen

van Neolithische boeren tot de stedelingen van Uruk

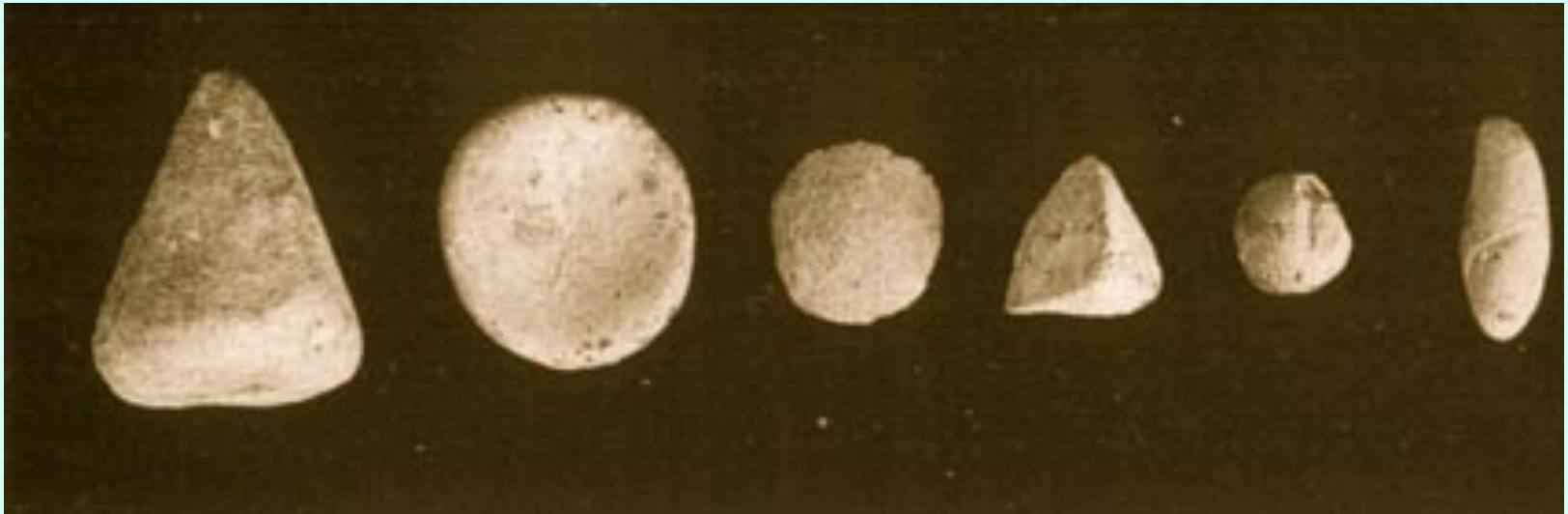

Voorgangers van het schrift

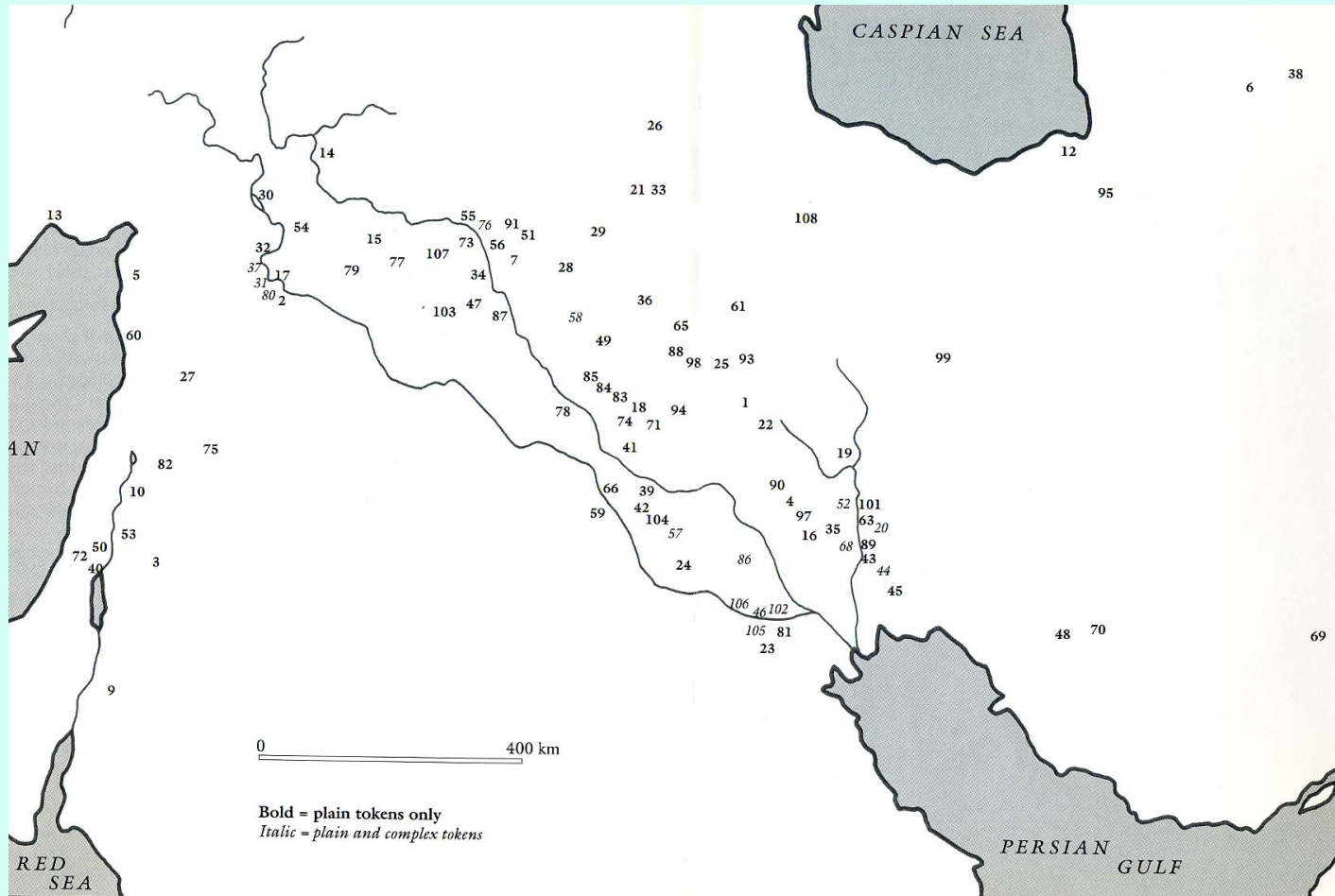
- Tokens.
- Plaatjes en emblemen.
- Andere voorgangers van schrifttekens zoals rol- en stempelzegels

Vlakke Tokens

Vanaf het 8^e millennium v. Chr

Verspreiding van vlakke tokens in Mesopotamië en de Levant

D. Schmandt-Besserat Before Writing, p. 33

Plaatjes en emblemen: de iconografische traditie

Stenen tablet
Jerf el-Ahmar
10e millennium v. Chr.

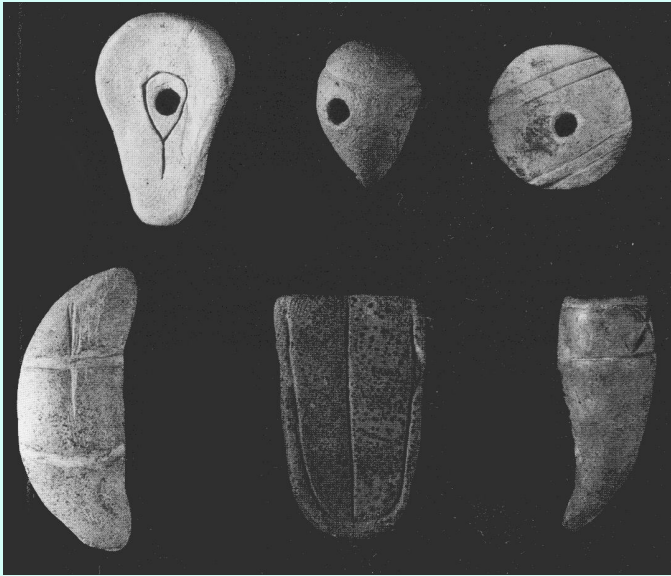
Stempelzegel
Arslan Tash
4e millennium v. Chr.

Rolzegel
Susa
4e millennium v. Chr.

Gecompliceerde 'Tokens'

vanaf 4^e millennium v. Chr.

Nooit gevonden in een
administratieve
context.

Vergelijking tussen gecompliceerde tokens en de vroegste tekens (1)

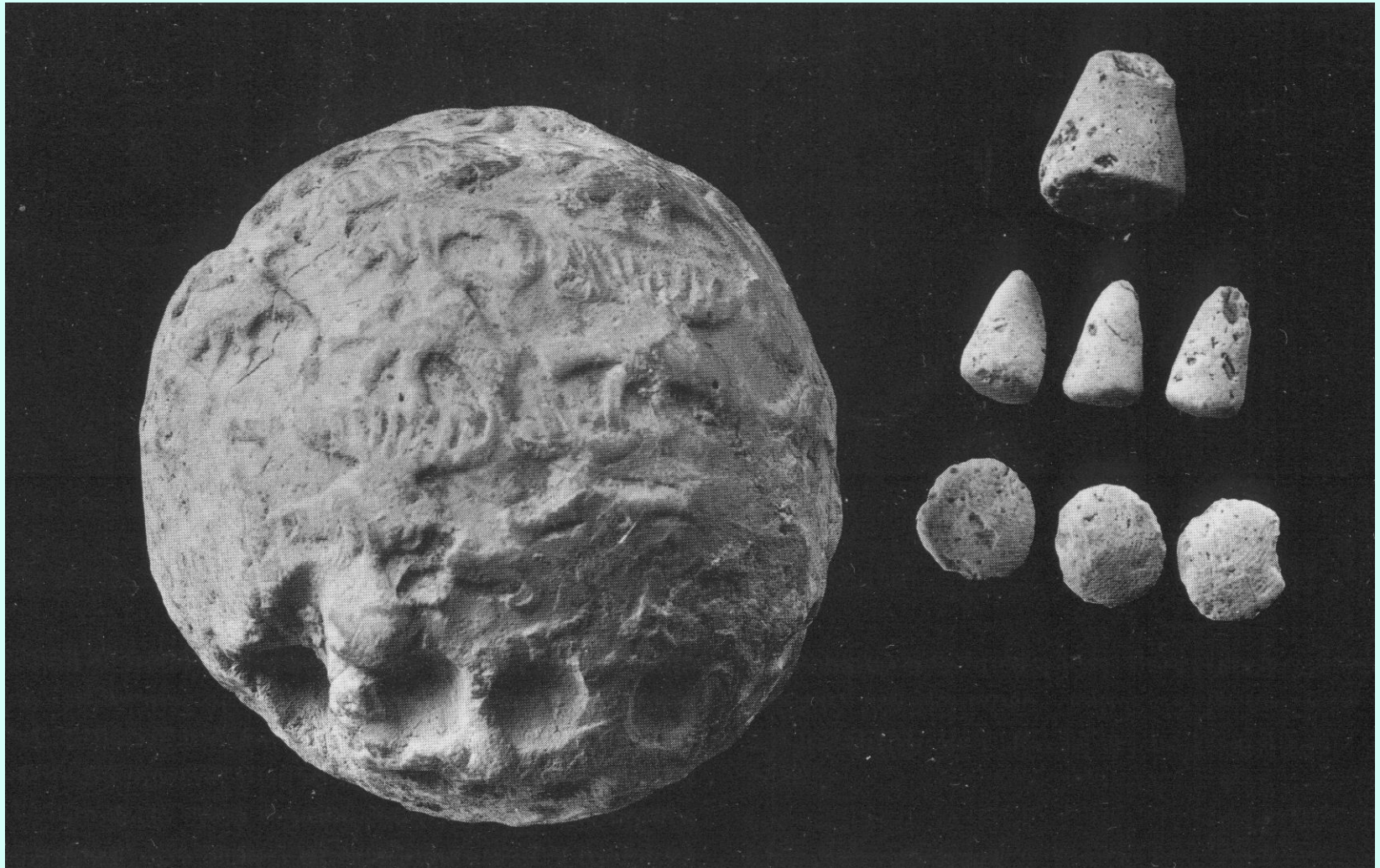
(Schmandt-Besserat, Before Writing)

	3: 14		ATU 803 ZATU 482c
	3: 51		ATU 761 ZATU 575
	3: 54		ATU 763 ZATU 571
	14: 3		ATU 45a ZATU 12
	14: 8		ATU 30 ZATU 145

	1: 29		ATU 535 ZATU 196
	6: 14		ATU 733 ZATU 393
	8: 29		ATU 539 ZATU 197
	9: 1		ATU 428 ZATU 254
	9: 15		ATU 750 ZATU 503
	13: 3		ATU 139 ZATU 88b
	13: 7		ATU 158 ZATU 296a
	3: 20		ATU 758 ZATU 452b
	3: 21		ATU 798 ZATU 452b

Kleibollen met vlakke tokens

Begin 4^e millennium v. Chr.

Tabletten met getallen en tabletten met getallen en tekens

3400-3200 v. Chr.

Administratieve tablet uit Uruk of Jemdet Nasr

Kušim-archief ca. 3000 v. Chr.

KU	3x10		3x45000	←	
	7x1			←	
ŠIM	ITU		1x4500	←	
(naam)	(37 maanden)		6x150	←	
SA ₁₀	KIŠIB	ŠE			
	gezegelde	“graan”	1x25	←	
“kopen”	tabletten		1x5	←	
				←	
	NIĜIN				
	totaal		(140430 “liter)		

Bezwering uit Ebla (NW Syrië)

TM 75 G 1722
ca. 2400 v. Chr.

‘Bezwering (opdat het kwaad) de familie niet benadert’

De schorpioen, zijn hoorn (staat rechtop als) een standaard.
Zijn staart is gespleten, zijn buik is goud(kleurig).
Het midden van zijn tong is als een rietbundel (?)
Zij (Ningirim) heeft soldaten naar (de schorpioen) gestuurd.

Het is een bezwering van de godin Ningirim.

Zegel van Adda ca. 2300 v. Chr. ad.da dub.sar “Adda de schrijver”

Beschreven standbeeld Gudea Statue A

Gudea stadvorst van Lagaš

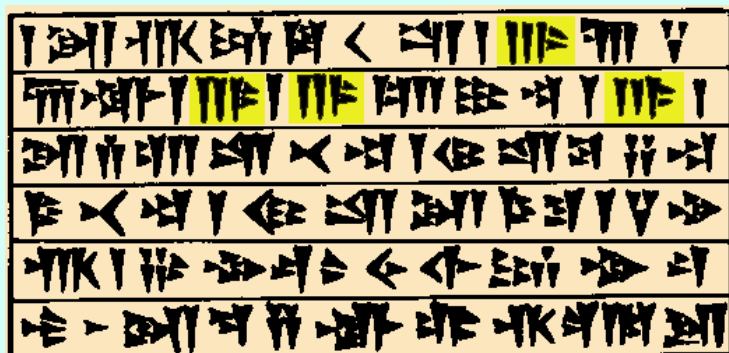
Ontwikkeling van het spijkerschrift

ca. 3100   3000   2400   2000   1900   1700   1200   600 v. Chr.

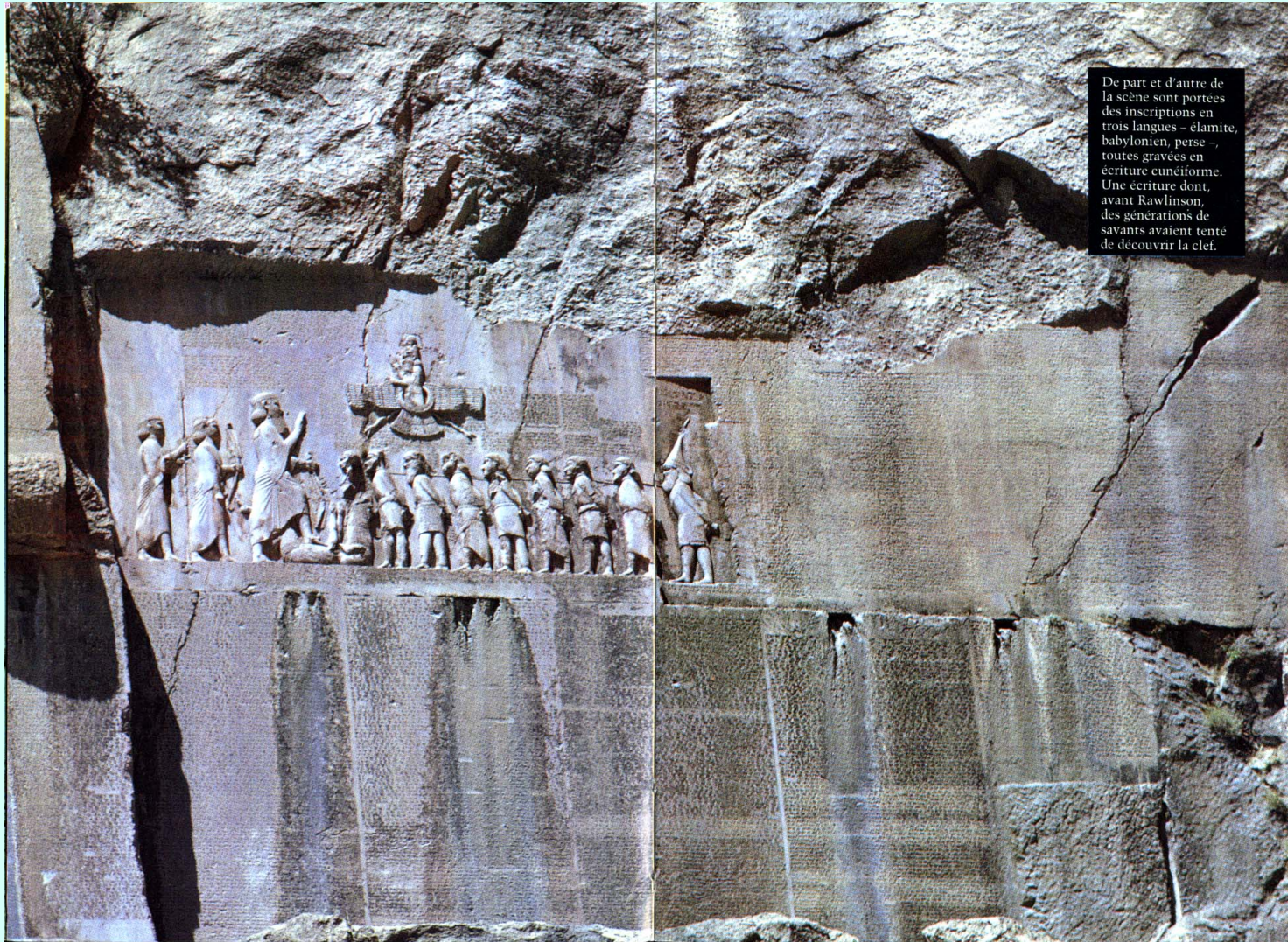
								saġ “hoofd”
								ninda “brood, voedsel”
								gu₇ “eten, voedselportie”
								ab₂ “koe”
								apin “zaaiploug”
								ki “grond, bodem, aarde”

Ontcijfering van het spijkerschrift

De Elamitische, de Babylonische en de Oud-Perzische versie van een inscriptie (DPa) van Darius I (522-468 v. Chr.) en het begin van de ontcijfering

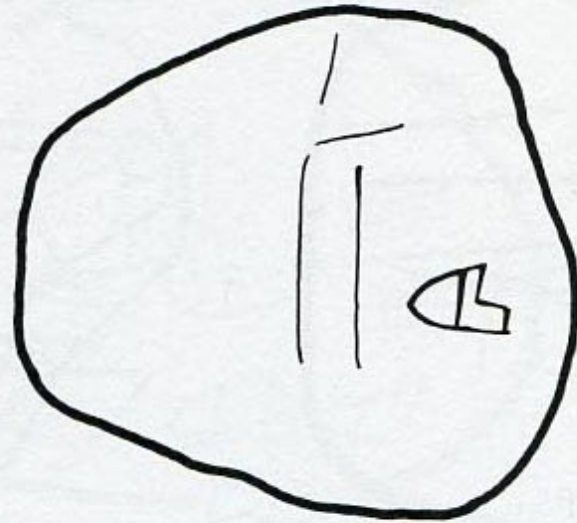
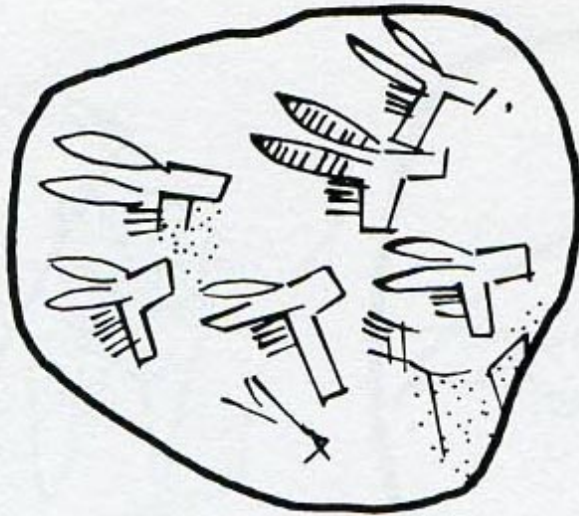
Behistun/Bisotun-inscriptie van Darius ca. 520 v. Chr.

De Mesopotamische school

Schrijfoefening

ca. 3000 B.C.

18: W 20335,1

Schoolwoordenlijst over varkens 3000 v. Chr.

opgaande zon
= "wit"

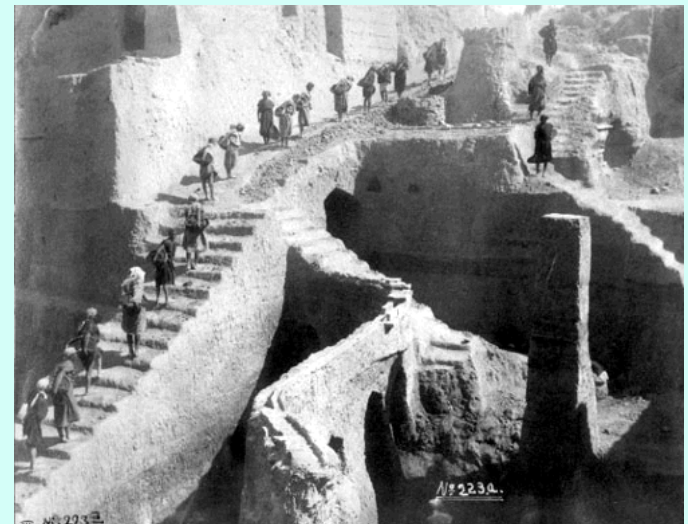
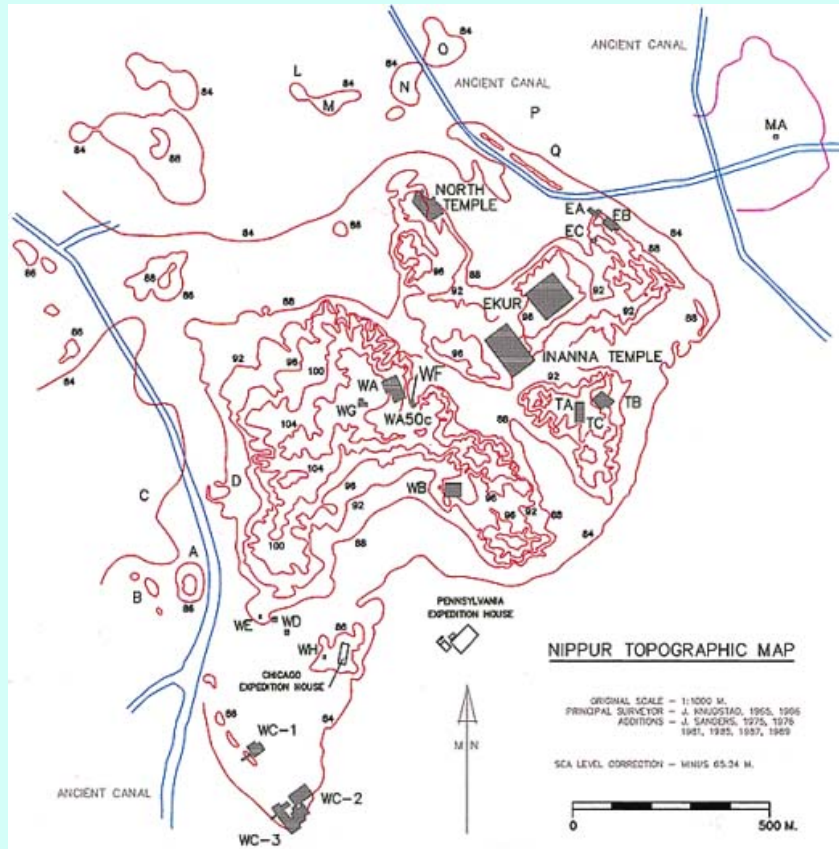
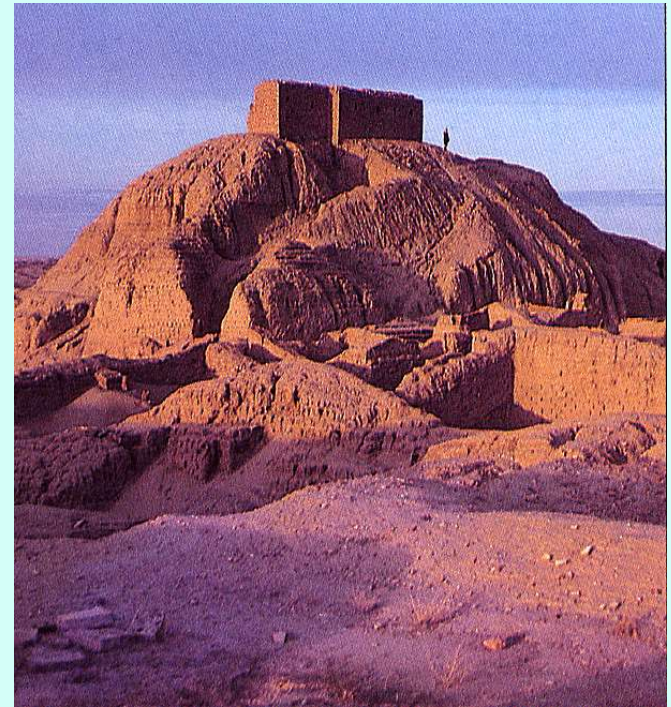
nachtelijke hemel
= "zwart"

De stad Nippur

Opgravingen van het University Museum
Philadephia

Oud-Babylonische schooltekst

Huiswerktablet (?) LB 997

11 **ma.na kù.babbar** “11 mine (0,5 kg) zilver”

12 **ma.na kù.babbar** “12 mine zilver”

13 **ma.na kù.babbar** “13 mine zilver”

Lettergreep-alfabet B

1. a-a
2. a-a-a
3. a-ku
4. a-ku-ku
5. me-me-me
6. me-a
7. me-me-a
8. kur-kur
9. kur-a
10. maš-maš
11. maš-dù
12. maš-ni
13. tab-ni

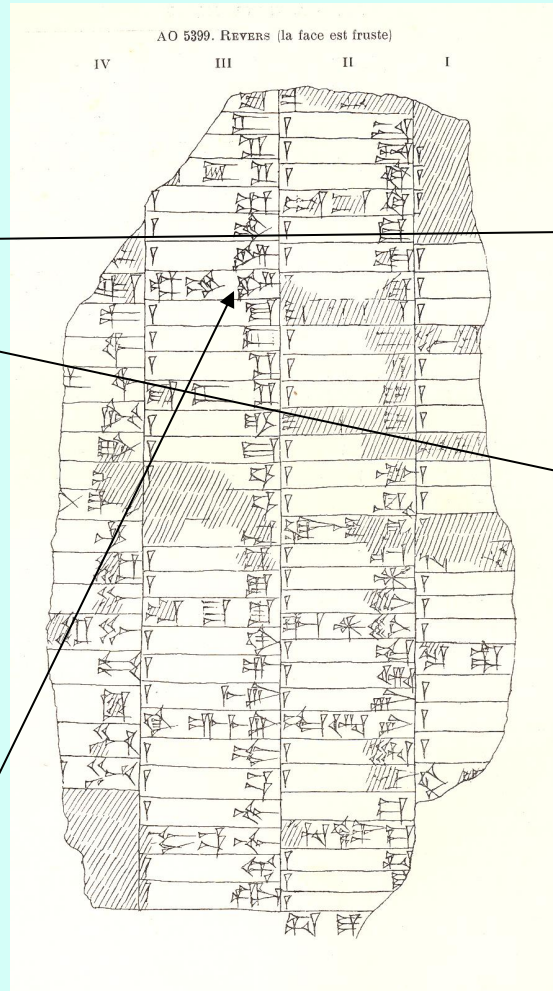
Lettergreep- woordenlijst A

1	me-me	= ^dgu-la (godin)	= ^d[ ]
2	pap-pap	= ^dnin-ti (godin)	= ^d[ ]
3	a-a	= ^den-ki (god)	= ^den-ki
15	bar-bar	= <i>we-er</i> (god)	= ^dnin-[ ]
16	lá-lá	= <i>hi-di-tum</i> (vreugde)	= máš-x
17	ši(=igi)-bar	= <i>bi-ru-um</i> (divinatie)	= saĝ-ku

De serie TU-TA-TI

tu-ta-ti	šu-ša-ši
nu-na-ni	gu-ga-gi
bu-ba-bi	mu-gá-mi
zu-za-zi	pu-pa-pi
su-sa-si	ur-ar-ir
hu-ha-hi	tum-tam-tim
du-da-di	uš-aš-iš
ru-ra-ri	pur-par-pir
wu-wa-wi	ub-ab-ib
ku-ka-ki	ul-al-il
lu-la-li	uz-az-iz
ú-a-i	um-am-im
mu-ma-mi	

De serie Proto-Ea

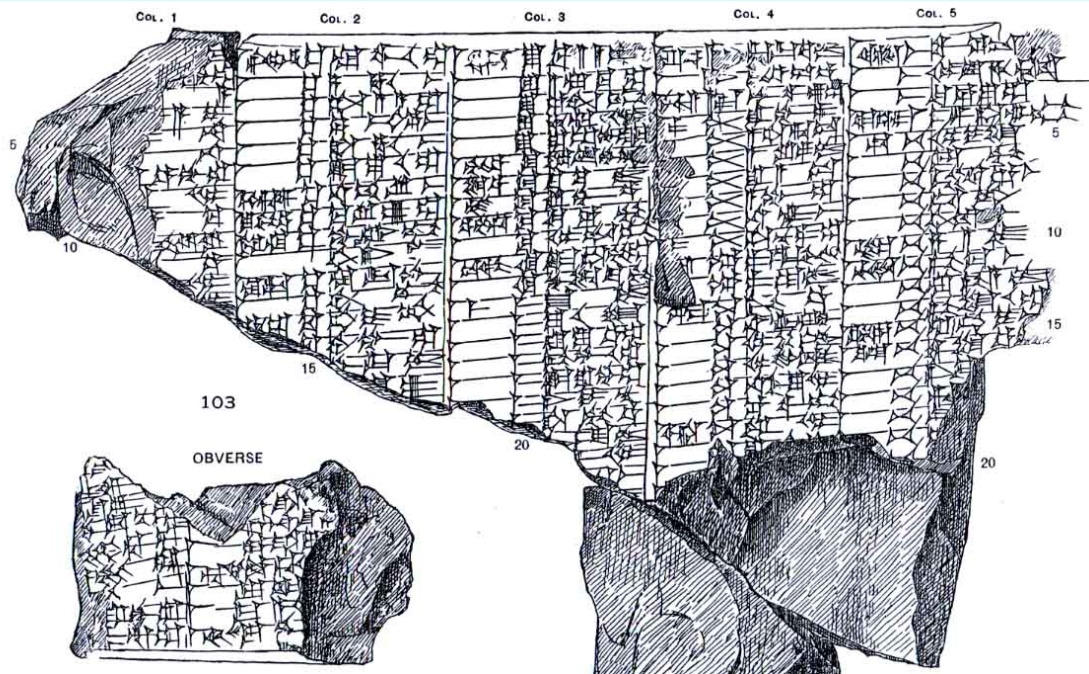
á	= A
du-ru	= A
e	= A
a	= A
-	= A.A
sa-ah	= HA.A
am	= A.AN
še-éĝ	= A.AN
ku-ù	= KU
ku-ú	= KU
zu-uš	= KU
tu-uš	= KU
su-úh	= KU
ši-i	= KU
bé-e	= KU
bi-id	= KU
da-ab	= KU
du-ur	= KU

vergelijk de serie DIRI:

[diri] = SI.A = wa-at-ru-um “extra”

De serie Proto-Aa uit Nippur

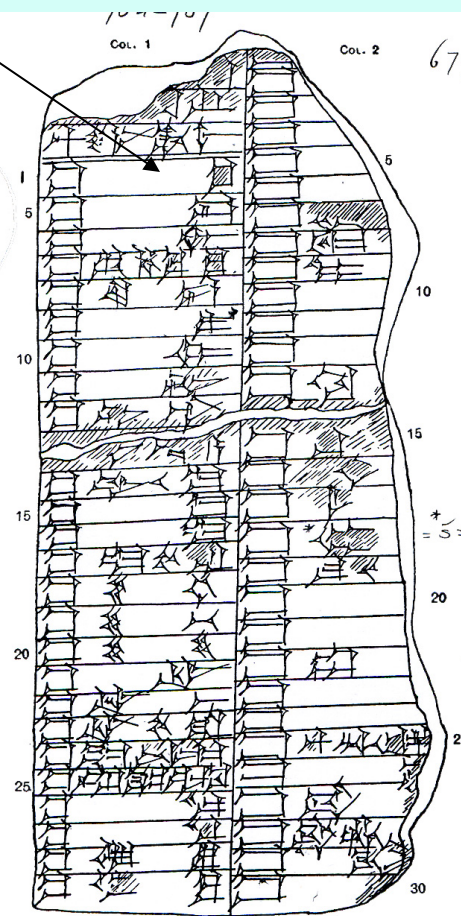

1	á	= A	= [na-a]-qum	“kreunen”
2	ia	= A	= [i]-na	“in”
3	du-ru	= A	= ru-uṭ-bu-um	“vocht”
4	e	= A	= mu-u ₄	“water”
5	a	= A	= mu-u ₄	“water”
10	ku-ù	= KU	= na-du-u ₄	“neerleggen”)
11	ku-ú	= KU	= -	
12	zu-uš	= KU	= [wa-š]a-bu-um	“zitten”
13	tu-uš	= KU	= [wa-š]a-bu-um	“zitten”
15	su-úh	= KU	= [ ]	
16	ši-i	= KU	= [ ]	
17	bé-e	= KU	= [ ]	
18	bi-id	= KU	= [ ]	
19	da-ab	= KU	= [ ]	
20	du-ur	= KU	= [šu-bu-ru-um	“achterwerk”

Ur₅-ra = *hubullum* I

ĝištaskarin	“boksboom”
ĝišesi	“ebbenhout”
ĝišnu ₁₁	“wit sandelhout“ (?)
ĝišha-lu-úb	“soort eik”
ĝiššà-kal	“soort wilg”
ĝiškín	“lokale berk” (?)
ĝiškín-babbar	“lichte lokale berk”
ĝiškín-kukku ₂	“donkere lokale berk”
ĝiškukku ₂	“donkere boom”
ĝišĝeštin	“wijnstok”
ĝišĝeštin-kir ₄	“braam”
ĝišĝeštin-ka ₅ -a	“vossen' -wijnstok”
ĝišĝeštin-gam-ma	“gebogen' wijnstok”
ĝišpèš	“vijg”

vergelijkbaar is Oud-Babylonisch Lú
lú = ([a-wi-lum] “mens”
lugal = ([šar-ru-um])

SLT 194

Spreekwoorden

CBS 11372

dug₄-ga dug₄-ga

“Praten, praten”

šà-lú-ulu₃-kam

“in het hart van de mensen”

ĝál-la

is het”

Literatuur

hymne voor koning Lipit-Ištar

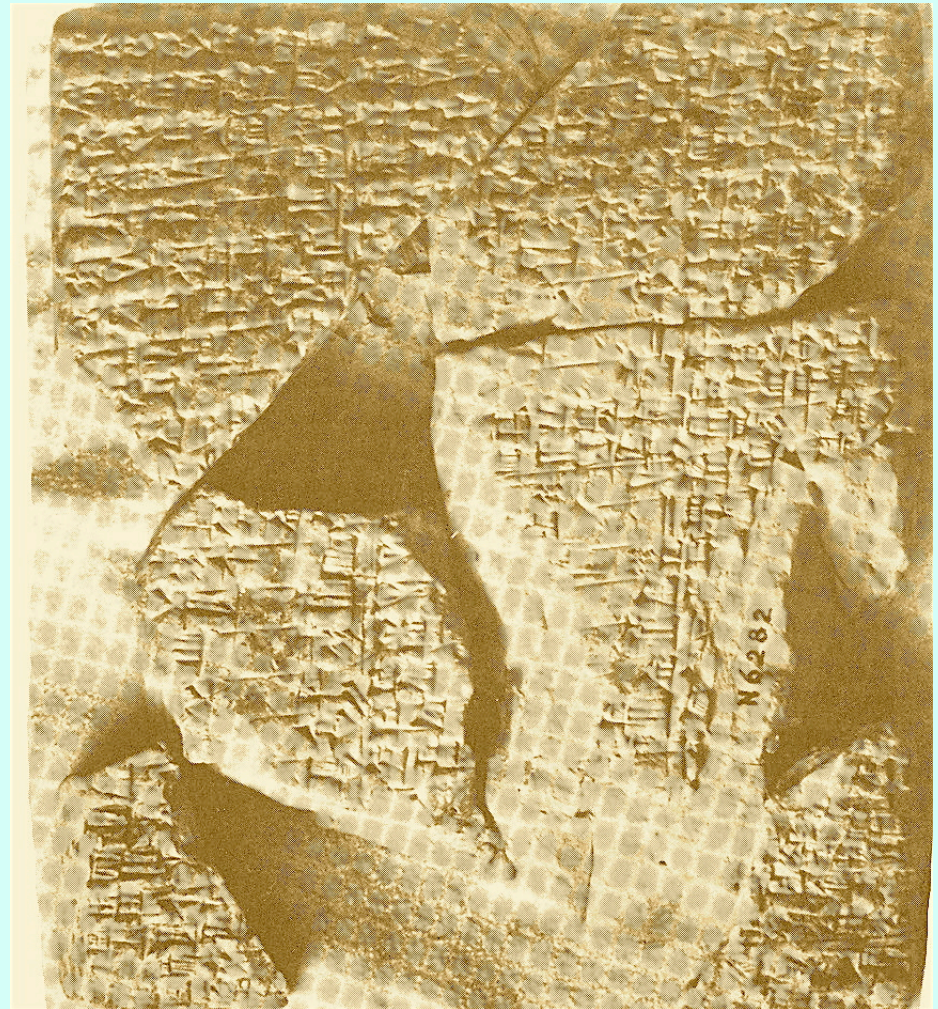
ᵈli-pí-it-eš₄-tár lugal saĝ-íl nun-bara₂-ga

“Lipit-Ištar, trotse koning,
vorst op de troon, “

hé-du₇ isimu₂-nam-lugal-la

“spruit, zeer geschikt voor het koningschap”

CBS 6501
schooltablet
met regel 2

CBS 13967+ grote 1

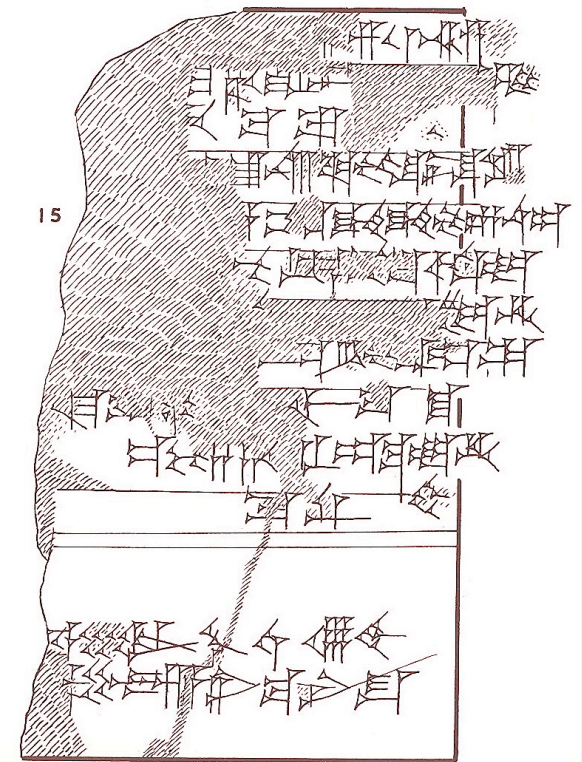
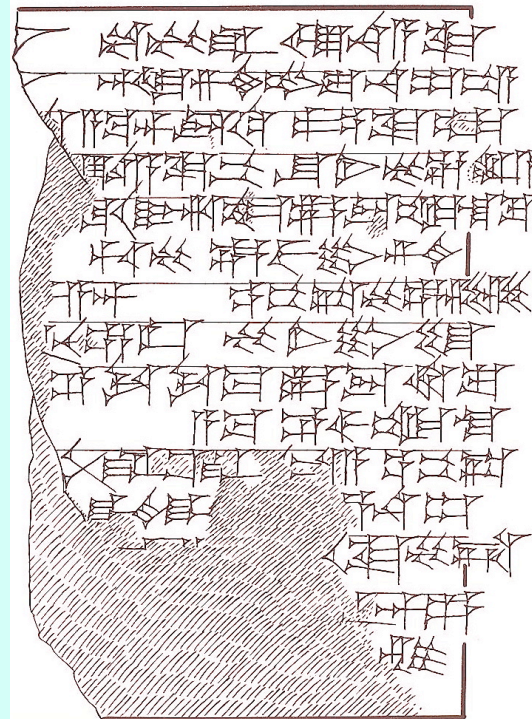
Litteraire brieven OECT 5 nr 26

**I_{urdu-ĝu}₁₀-ra ù-na-a-
dug₄**

“Spreek tot Urduĝu!”

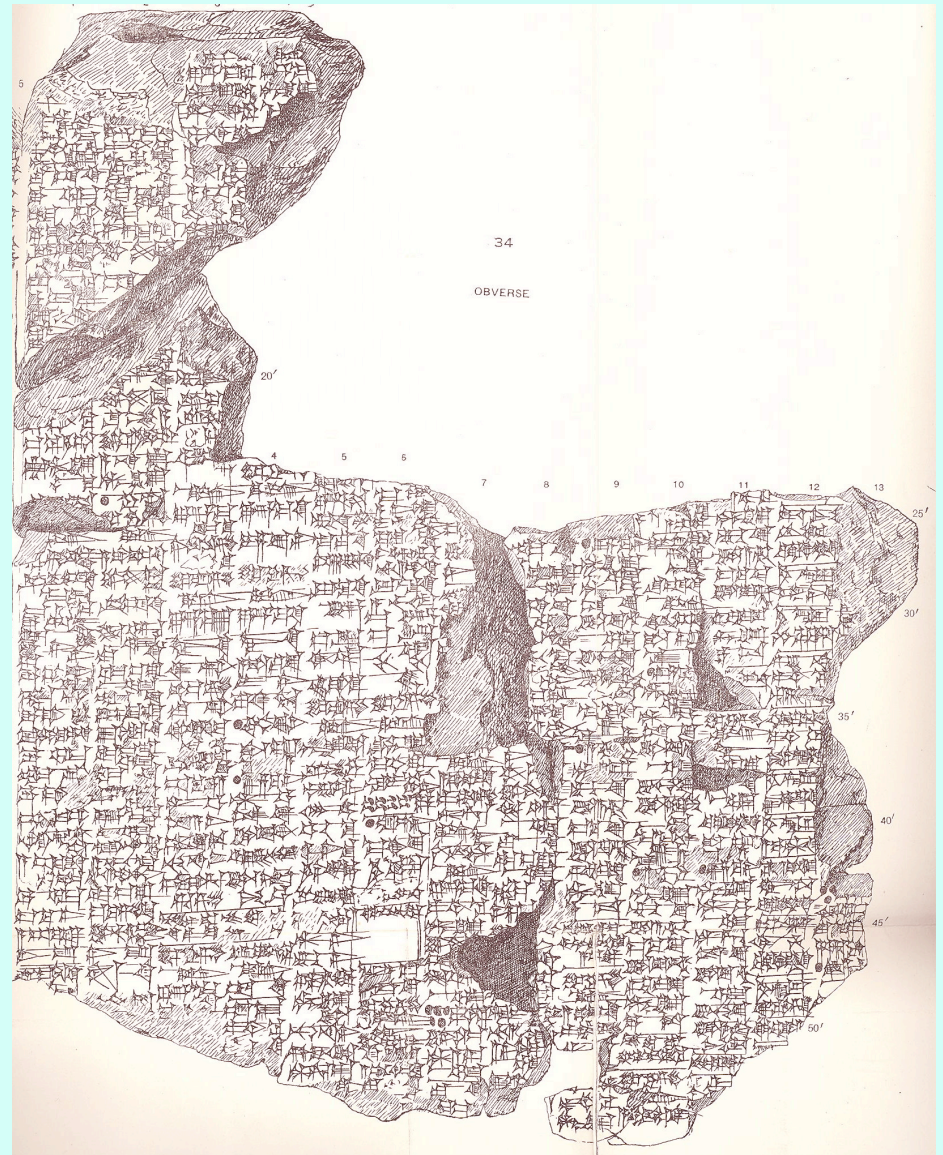
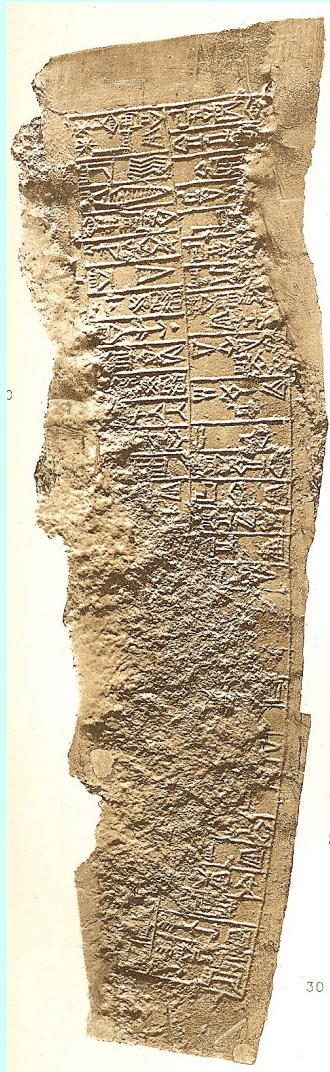
**I^dšul-gi lugal-zu
na-ab-bé-a**

“Aldus spreekt je
meester Šulgi: ...”

Officiële inscripties

Originele
inscriptie van
Naram-Sîn
ca. 2250 v. Chr.

Verzameltekst uit de Oud-Babylonische periode
ca. 1800 v. Chr.

De bibliotheek van de leraar

1. Tweektalige syllabaria: Syllaben-Vocabularium B (= Syllabenalfabet B met uitleg en associaties (ezelsbruggetjes), Proto-Aa, Proto-Diri etc.
2. Tweektalige thematische lijsten en kopieën van schoolboeken.
3. Grammaticale theorie: Oud-Babylonische Grammaticale Teksten.
4. Bloemlezing van de Sumerische and Akkadische literatuur: 'tetraden' en 'decaden'
5. Verzameling oude inscripties: kopieën van bouw- en wij- en standbeeld-inscripties in de Ekur tempel in Nippur.
6. Lijsten van jaarnamen voor de datering en de 'Sumerische Koningslijst'.

De Sumerische taal

De Sumerische taal door de eeuwen heen

- Sumerisch is niet inheems in Zuid-Mesopotamië. Plaatsnamen daar zijn niet Sumerisch.
- Sumerisch is waarschijnlijk afkomstig uit Iran.
- In de loop van het 4^e millennium zijn Sumerisch sprekende groepen via het noordoosten van Mesopotamië afgedaald naar het zuiden.
- Daar is het als taal van de elite (zeker) vanaf ca. 3000 v. Chr. algemeen gebruikt.

Periodes	Tekstgenres
1. ca. 3000 v. Chr. Archaisch Sumerisch (Uruk IVa (?), Uruk III, Ur I)	administratief, lexicaal
2. ca. 2550 v. Chr. Fara-Sumerisch	administratief, lexicaal, literair
3. ca. 2450 v. Chr. Oud-Sumerisch (dialecten)	administratief, lexicaal, literair
4. ca. 2250-2000 v. Chr. Nieuw-Sumerisch	administratief, lexicaal, <i>literair</i>
5. ca. 2000-1650 v. Chr. Oud-Babylonisch Sumerisch	administratief, lexicaal, literair
6. Na 1650 v. Chr. Post-Oud-Babylonisch Sumerisch	cultische poëzie in <i>Eme-sal</i>

Reconstructie van het Sumerisch Foneemsysteem

	pl1	pl2	cont	nas	tri
Labialen	m_p	P	b	m	-
Dentalen	t	T	[t]	n	r
Palataal-alveolaar	c=[ts]	C	s z		
Alveolaar-palataal			š z		rš (dr)
Lateralen			l l'		
Velaren	k	K		ĝ (?)	
Uvularen	k⁰	K⁰	x⁰	ĝ⁰	<u>rh</u>
Pharyngaal					
Glottaal	„		H		
Vocalen	a ā	e ē (?)	i ī	o ō (?)	u ū
Half-vocalen			j		

Overzicht van de Sumerische syllabische fonogrammen

C	C+a, a+C,	C+e, e+C	C+i, i+C	C+u, u+C	C+àm (copula)
'	A, A ₂	E	I, NI=i ₃	U ₃	A+AN=àm
b	BA AB	BI	NE=bí, IB, IB ₂	BU, BU ₃ , UB	
d	DA AD	NE=de ₃	TI,	DU, TU UD	DAM
<u>dr/ř</u>	DU=ra ₂	DU=re ₆	RI		
g	GA AG	GI IG	GI IG	GU, GU ₂ (UG)	
h	HA AH,	HE ₂ AH	HI AH	HU AH	
k*	KA	KI, KE ₄	KI		KAM
l	LA, LA ₂ AL	LI, NE=li ₉ EL	LI, NI=li ₂ IL	LU, LUL=lu ₅ UL	LAM
m	MA AM, AM ₃	ME IM	MI IM	MU UM	
n	NA AN	NE, NI EN	NI IN	NU UN	NAM
r	RA AR,	RI IR	RI, RI ₂ IR	RU UR, UR ₂ ,	
s (= š?)	SA, DĪ=sa ₂ AZ	SI IZ	SI IZ	SU UZ	
š (= s?)	ŠA/DU=ša ₄ AŠ	ŠE, ŠE ₃ , EŠ, EŠ ₂	ŠI IŠ	ŠU UŠ	
t**	TA (=dra?)				
z	ZA, AZ	ZE ₂ IZ	ZI IZ	ZU UZ	

* Alleen bij het genitief-morfeem *ak en het werkwoord AK “doen”   ** Alleen bij het ablatief-morfeem *ta.

Schema van het Sumerische substantief van de persoonsklasse

enkelvoud.	vertaling
lugal+a(k)	" van de koning"
lugal +∅	"de koning" (onderwerp van een onovergankelijk werkwoord en lijdend voorwerp van een overgankelijk werkwoord)
lugal +e	" door de koning" (onderwerp van een overgankelijk werkwoord)
lugal +ra	" aan de koning"
lugal +šè	" naar de koning"
lugal +da	" met, naast de koning"
lugal +gin7	" zoals de koning"
meervoud	
lugal+∅/meš	"de koningen"
lugal+ene+(e)	"door de koningen"
lugal+ene+(a)k	"van de koningen"
lugal+ene+ra	"aan de koningen"
enz.	

Schema van het Sumerische substantief van de zaakklasse*

sing./plur.	vertaling
ĝiš+a(k)	" van de boom/bomen"
ĝiš (+Ø/hi.a)	"de boom/bomen" (onderwerp van een onovergankelijk werkwoord en lijdend voorwerp van een overgankelijk werkwoord)
ĝiš+e	" door de boom/bomen" (onderwerp van een overgankelijk werkwoord)
ĝiš+e	" aan de boom/bomen "
ĝiš+a	" op, in de boom, tussen de bomen"
ĝiš+šè	" naar de boom/bomen "
ĝiš+ta	" van de boom/bomen weg, uit de boom/bomen, d.m.v. de boom/bomen "
ĝiš+da	" met, naast de boom/bomen "
ĝiš+gin7	" zoals de boom/bomen "

*De zaakklasse kent geen pluralis-/meervoudsmorfeem. De persoonsklasse wel.

Het complete diagram van het Sumerische werkwoord

niet-refererend					refererend					verbaal basis		suffixen				
modificerende prefixen					pronominaal element 1	casus-elementen				pronominaal element 2		refererend			niet-refererend	
M 1	M 2	M 3	M 4	M 5	P 1	C 1	C 2	C 3	C 4	P 2		P 3			S 1	S 2
partikels	Aktionsart'	conjunctie	ventief	reflexief	indirect object	datief	comitatief	richting	locatie	object/subject		subject/object/pluralis			nominalisator.	postp. enz.
<i>A</i> positief negatief	<i>C</i> zins-contrast	<i>A</i> dynamisch			<i>P-kl.</i>			<i>A</i> terminatief	<i>A</i> inessief	<i>A</i> absol. conj. II. <i>P-kl.</i>	<i>B</i> ergat. conj. I <i>P-kl.</i>	<i>A</i> > marū	<i>B</i> ergat. conj. I conj. A-B	<i>C</i> pluralis. P1/2		
nu	u na ši nuš	i			(m+) 1 e 2 er 3 en (m+) 1 Pl ē/mē			ši	ni	1 e 2 er 3 en 1 Pl ē/mē	e er en e->	1 B+e 2 B.B 3 B+suffix 4 B1-> B2	1 ēn 2 ēn 3 ē 1 Pl ēnden	en en Ø enden	(en)den	(a)m e a/e
<i>B</i> modus.	<i>D</i> pseudo-prefix	<i>B</i> statisch	nga	m	2 Pl ennē / e.r -> 3 Pl enē	a	da	<i>B</i> ablatief	<i>B</i> adessief	2 Pl er -> (/ennē (?)) 3 Pl enē	er-> en->	BM+de B > plur.	3 Pl ēne	enzen eš eš	(en)zen	a / enz. eše
ga he bara na	a (a)na aba gana	a		ba	3 b			ta	i	Z-kl. 3 b	Z-kl. b	1 B.B 2 B+en (?) 3 B1-> B2 C > iteratief				
										nul-ref x=Ø (?) /1		1 B.B				

Niet refererend

- M1A: “niet“
- M1B: “moeten”
- M1C: “nadat”- “toen” – “terwijl” – “zou.. niet”
- M1D: pseudoprefixen
- M2A: dynamisch
- M2B: statisch
- M3: conjunctie: “evenzo, ook”
- M4: ventief: “hier(heen)”
- M5: reflexief: “zichzelf”
ientief: “erheen”
passief: “.....worden”

<i>niet-refererend</i>					
<i>modificerende prefixen</i>					
<i>M 1</i>		<i>M 2</i>	<i>M 3</i>	<i>M 4</i>	<i>M 5</i>
<i>partikels</i>		<i>Aktionsart'</i>	<i>conjunctie</i>	<i>ventief</i>	<i>reflexief</i>
<i>A</i> <i>positief</i> <i>negatief</i>	<i>C</i> <i>zins-</i> <i>contrast</i>	<i>A</i> <i>dyna-</i> <i>misch</i>	nga	m	
nu	u na ši nuš	i			(m+) ba (m+)
<i>B</i> <i>modus.</i>	<i>D</i> <i>pseudo-</i> <i>prefix</i>	<i>B</i> <i>statisch</i>			ba
ga he	a (a)na	a			
bara	aba				
na	gana				

Refererend

<i>prefixen</i>							
<i>refererend</i>							
	<i>pronominaal element 1</i>	<i>casus-elementen</i>				<i>pronominaal element 2</i>	
	<i>M 5</i>	<i>P 1</i>	<i>C 1</i>	<i>C 2</i>	<i>C 3</i>	<i>C 4</i>	<i>P 2</i>
P1: pronominale elementen indirect object	<i>reflexief</i>	<i>indirect object</i>	<i>datief</i>	<i>comitatief</i>	<i>richting</i>	<i>locatie</i>	<i>object/subject</i>
C1: datief-element “voor, naar”							
C2 comitatief-element: “samen met”		<i>P-kl.</i>			<i>A terminatief</i>	<i>A inessief</i>	<i>A absol. conj. II. P-kl.</i> <i>B ergat. conj. I P.-kl.</i>
C3A: terminatief-element: “naar .... toe”	(m+)	1 e					1 e
	ba	2 er					2 er
C3B: ablatief-element: “van .... weg”		3 en			ši	ni	3 en
	(m+)	1 Pl ē/mē					1 Pl ē/mē
C4A: inessief-element: “in”		2 Pl ennē / e.r ->	a	da		(?)	2 Pl er -> (/ennē (?))
C4B: adessief: “op”		3 Pl enē			<i>B ablatief</i>	<i>B adessief</i>	3 Pl enē
P2A: pronominale elementen van het object (absolutief)	ba	3 b			ta	i	<i>Z-kl.</i> 3 b
P2B: pronominale elementen van het subject (ergatief)							<i>Z-kl.</i> b
							<i>nul-ref</i> x=Ø (?) /l

Refererend

P2A: pronominale elementen van het object (absolutief bij B-A imperfectief)

P2B: pronominale elementen van het subject (ergatief bij B-A perfectief)

B-A: *hamtu* perfectief
marû imperfectief

B-B: plurale basis

B-C: iteratieve basis

P3A: pronominale elementen van het subject (ergatief bij B-A imperfectief)

P3B: pronominale elementen van het object (absolutief bij B-A imperfectief)

P3C: pluralisator van o.a. P2B

		verbale basis	suffixen		
			refererend		
pronominaal element 2			pronominaal element 3		
P 2		B	P 3		
object/subject		basis formaties	subject/object/pluralis		
<i>A</i> <i>absol.</i> <i>conj. II.</i> <i>P-kl.</i>	<i>B</i> <i>ergat.</i> <i>conj. I</i> <i>P.-kl.</i>	<i>A</i> > <i>marû</i>	<i>A</i> <i>ergat.</i> <i>conj. II</i>	<i>B</i> <i>absol.</i> <i>conj. I</i> <i>conj. A-B</i>	<i>C</i> <i>pluralis.</i> <i>P1/2</i>
1 e	e	1 B+e	1 ēn	en	
2 er	er	2 B.B	2 ēn	en	
3 en	en	3 B+suffix	3 ē	Ø	
1 Pl ē/mē	e->	4 B1-> B2	1 Pl ēnden	enden	(en)den
2 Pl er -> (/ennē (?))	er->	BM+de	2 Pl ēnzen	enzen	(en)zen
3 Pl enē	en->	<i>B</i> > <i>plur.</i>	3 Pl ēne	eš	eš
<i>Z-kl.</i>	<i>Z-kl.</i>	1 B.B			
3 b	b	2 B+en (?)			
		3 B1-> B2			
		<i>C</i> > <i>iteratief</i>			
<i>nul-ref</i> x=Ø (?) /I		1 B.B			

Niet refererend

S1: nominalisator (formeert bijzinnen)

S2: casusuitgangen, copula

<i>niet-refererend</i>	
<i>modificerend</i>	
<i>S 1</i>	<i>S 2</i>
<i>nominalisator.</i>	<i>postp. enz.</i>
a	(a)m e a/e / enz. eše

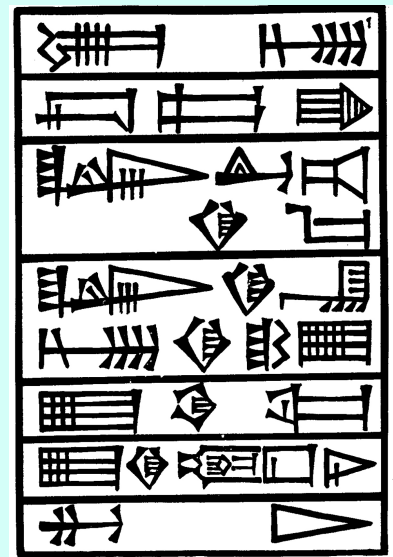

Schema van het Sumerische werkwoord

mu.ĝar.re.en	"Ik plaatste jou "
mu.e.ĝar.re.en	"Jij plaatste mij "
mu.un.ĝar.(ĝar).re.en.dè.en	"Hij plaatste ons "
im.ĝar.ĝar.(re.eš)	"Men plaatste hen "*
mu.ĝar.re.en.dè.en	"Wij plaatsten het "
mu.e.ĝar.ĝar.re.en.zé.en	"Jullie plaatsten hen "
mu.un.ĝar.ĝar.re.eš	"Zij plaatsten hen "

*De verdubbelde werkwoordsbasis (**ĝar.ĝar**) geeft vaak een meervoudig lijdend voorwerp aan.

Inscriptie van koning Šulgi

Handout p. 4B

1	Sul.gi	Sulgi persoonsnaam	Sulgi,
2	nita.kalag.ga	nita kalag+a man sterk+determinatie-morfeem	de sterkste man,
3	lugal.uri^{ki}.ma	lugal Urim+ak koning Ur+van (genitief-morfeem)	de koning van Ur
4	lugal.ki.en.gi.ki.uri.ke₄	lugal Ki-en-gir Uri +(a)k+e koning Sumer Akkad+van+door (ergatief-morfeem)	de koning van Sumer en Akkad,
5	e₂.hur.saĝ	e₂ hur-saĝ tempelnaam	het Ehursaĝ
6	e₂.ki.aĝ₂.ĝa₂.ni	e₂ ki aĝ₂+a+ane huis geliefd+ determinatie morfeem+"zijn"	zijn geliefde huis
7	mu.du₃	(i)+m+en+du₃+Ø dynamisch+ventief+door hem+gebouwd (perfectief-basis)+het	heeft hij gebouwd.

Sumerische grammatica

UET VII 100

ġen-àm = *al-kam* “kom (hier)”

ga-àm-ġen = *lu-ul-li-kam* “ik wil (hier) komen”

hé-em-ġen = *li-il-li-kam* “hij moet (hier) komen”

ġen-àm-mu-še = *al-ka-aš-šum* “kom naar hem (hier)”

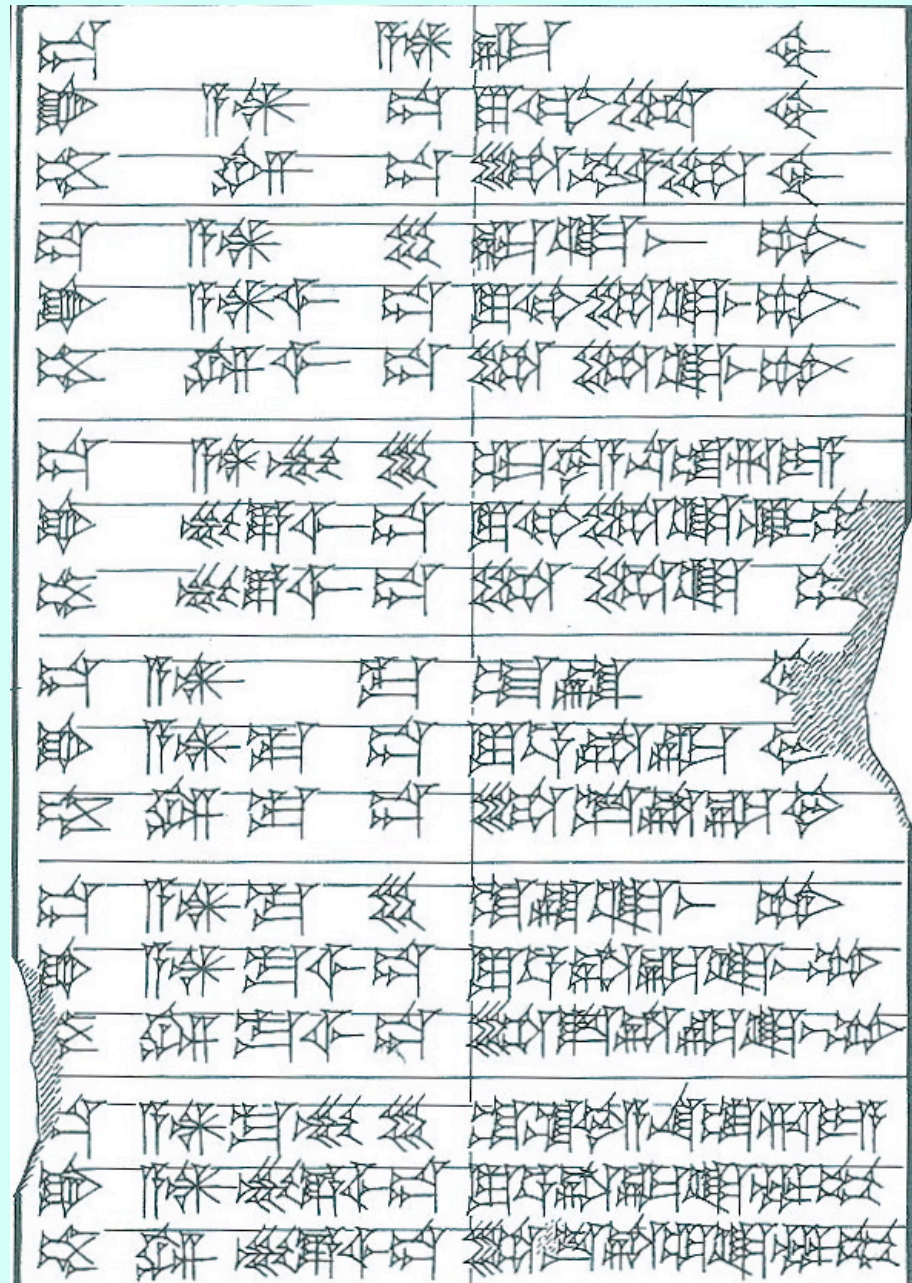
ga-mu-e-ši-ġen = *lu-ul-li-ka-ak-kum* “ik wil naar jou (hier) komen”

hé-mu-e-ši-ġen = *li-il-li-ka-kum* “hij moet naar jou (hier) komen”

ġen-àm-ma = *at-la-kam* “vertrek hierheen”

ga-àm-ma-ġen = *lu-ul-li-kam* “ik wil hierheen vertrekken”

hé-em-ma-ġen = *li-il-li-kam* “hij moet hierheen vertrekken”

Sumerische grammatica: Analyse

ĝen-àm	ĝen +a +m	
	“gaan” (v.t.) +conjugatie-morfeem+”hierheen”	“kom (hier)”
ga-àm-ĝen	ga +a +m +ĝen +ø	
	“(ik) wil”+conjugatie-morfeem+”hierheen”+“gaan” (v.t.) + enkelvoud	“ik wil (hier) komen”
hé-em-ĝen	he +i +m +ĝen +ø	
	“moet”+conjugatie-morfeem+”hierheen”+“gaan” (v.t.) + “hij”	“hij moet (hier) komen”

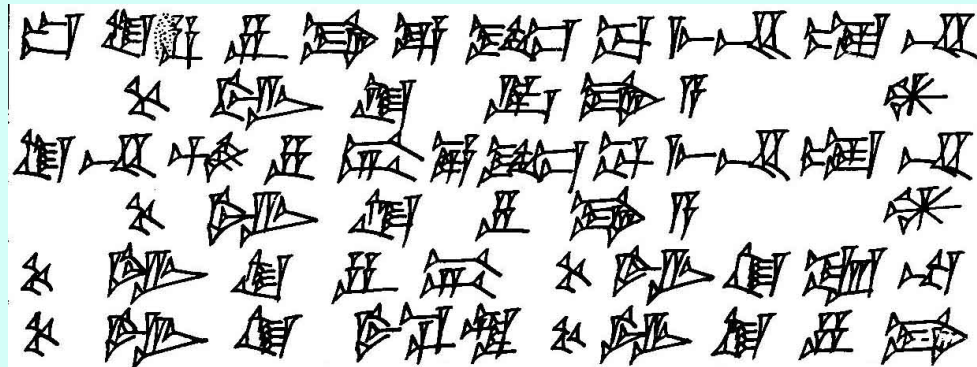
<i>al-kam</i>	<i>'aLK</i> <i>+am</i>	
	“gaan” (g.w.) +hierheen”	“kom (hier)”
<i>lu-ul-li-kam</i>	<i>lu</i> +(a)+ <i>'LiK</i> <i>+am</i>	
	“wil”+”ik”+”gaan” (v.t.)+”hierheen”	“ik wil (hier) komen”
<i>li-il-li-kam</i>	<i>lu</i> +(i) + <i>'LiK</i> <i>+am</i>	
	“moet”+”hij”+”gaan” (v.t.)+”hierheen”	“hij moet (hier) komen”

Sumerische literatuur

Kenmerken van de Sumerische literatuur

1. Begrippenrijk. Voorbeeld: Enki en Ninhursağa.
2. Patroon van beklemtoonde lettergrepen. Geen metriek.
Voorbeeld: Enki en Ninhursağa.
3. Voordracht onder begeleiding van een muziek instrument. Vgl.:
(Gilgameš en de Hemelstier)
4. Indeling in strofes en refreinen.
5. Mondelinge literatuur <-> schriftelijke literatuur.
6. Vaste verbanden van woorden: sjablonen.
7. Woordelijke herhalingen o.a. van boodschappen, bevelen en de uitvoering daarvan (vgl. Gudea).
8. Uitstellen van het voorstellen van personen. Voorbeeld: Inanna's tocht naar het Dodenrijk

Patroon van beklemtoonde lettergrepen grafische indeling in versen

Sumerische mythe Enki en Ninhursaĝa (ca.1800 v. Chr.)

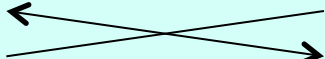
íri kíkuga | éne bámenzen | kur-Dílmun kúgam

Aa* Aaa Ae Aaa aAa Aa

Ki'éngi(r) kúga | éne bámenzen | kur-Dílmun kúgam

aAa Aa Ae Aaa aAa Aa

kur-Dílmun kúga | kur-Dílmun šéna

kur-Dílmun s(i)kíla kur-Dílmun kúga

De steden zijn rein - degenen, aan wie die zijn toebedeeld, zijn jullie - Het land Dilmun is rein.

Sumer (is) rein- Jullie zijn degenen, aan wie die zijn toebedeeld. - Het land Dilmun is rein.

Het land Dilmun is rein, het land Dilmun is helder.

Het land Dilmun is schoon, het land Dilmun is rein.

***A** = beklemtoonde lettergreep **a** = onbeklemtoonde lettergreep

Voordracht onder begeleiding van
een muziek instrument

Gilgameš en de Hemelstier (Nippur)
Fragment D regel 5

‘Mijn bard, Lugal-gaba-gal, hef je lied aan, stem je snaren!
Geef mij bier te drinken; vul mijn bronzen beker!’

Uitstellen van het voorstellen van personen (1)

Gilgameš en Huwawa A 1-6 (ca. 1800 v. Chr.

Eens vatte **de heer** het plan op **naar het gebergte**, dat de mens levend maakt (?), te gaan.

Eens vatte **Gilgameš** het plan op **naar het gebergte**, dat de mens levend maakt (?), te gaan.

Hij sprak tot zijn knecht Enkidu:

Enkidu, wanneer een jongeman **het leven (nog) niet van het begin tot het einde volbracht heeft**, en (nog) **niemand een (plengoffer) uitgiet bij hun tombe** om (hun) het lot te bestemmen, wil ik (als zo'n jongeman) **het gebergte intrekken en mijn naam vestigen**.

Uitstellen van het voorstellen van personen (2)

Inanna's tocht naar het Dodenrijk 1-6 (ca. 1800 v. Chr.)

Eens vestigde **zij** van de grote hemel haar aandacht naar de grote 'aarde'.

Eens vestigde **de godin** van de grote hemel haar aandacht naar de grote aarde.

Eens vestigde **Inanna** van de grote hemel haar aandacht naar de grote aarde.

Mijn meesteres verliet de hemel, verliet de aarde en besteeg (?) het bergland (van het dodenrijk).

Inanna verliet de hemel, verliet de aarde en besteeg (?) het bergland (van het dodenrijk).

Zij verliet het *en*-priesterschap, verliet het *lagar*-priesterschap en besteeg (?) het bergland (van het dodenrijk).